

DOI 10.34132/mspc2026.03.13.08

Вікторія Андріяш
Анастасія Стовбова

ПОНЯТТЯ, ПРИНЦИПИ І ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ НОРМ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В тезах розглянуто сутність, принципи та значення Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та їх роль у системі публічного управління в умовах європейської інтеграції. Проаналізовано історичні передумови формування МСФЗ, їх основні характеристики та відмінності від національних стандартів бухгалтерського обліку. Особливу увагу приділено впливу міжнародної стандартизації фінансової звітності на підвищення прозорості, порівнюваності та ефективності управління публічними фінансами. Також досліджено особливості застосування МСФЗ у країнах Європейського Союзу з урахуванням національних правових систем та ролі вищих органів фінансового контролю. Визначено, що впровадження МСФЗ сприяє гармонізації облікових практик, однак у ЄС їх застосування залишається частково обмеженим через правові та економічні відмінності між державами.

Ключові слова: міжнародні стандарти фінансової звітності, МСФЗ, публічне управління, фінансова звітність, бухгалтерський облік, європейські стандарти, гармонізація, аудит, державні фінанси, прозорість.

Сучасний розвиток світової економіки характеризується посиленням процесів глобалізації, інтеграції фінансових ринків та уніфікації підходів до формування фінансової звітності. У цих умовах Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ) відіграють ключову роль у забезпеченні прозорості, порівнюваності та достовірності фінансової інформації.

Впровадження МСФЗ у практику діяльності суб'єктів господарювання та органів публічного управління дозволяє підвищити рівень довіри до фінансової звітності, полегшує залучення інвестицій та сприяє ефективному прийняттю управлінських рішень. Особливої актуальності це набуває для країн Європейського Союзу, де поєднуються різні національні моделі бухгалтерського обліку та фінансового контролю.

МСФЗ з'явилися 50 років тому і відтоді їх застосовують організації у 168 країнах світу. Перехід компаній на МСФЗ прискорив розвиток світової економіки, полегшив ведення справ і сильно вплинув на вимоги до рівня кваліфікації працівників бухгалтерії та фінансових департаментів [7].

МСФЗ – це стандарти та тлумачення, видані РМСБО. Вони охоплюють:

- 1) Міжнародні стандарти фінансової звітності;
- 2) Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку;
- 3) Тлумачення КТМФЗ;
- 4) Тлумачення ПКТ.

Цей стандарт визначає основи подання фінансової звітності загального призначення для забезпечення їхньої зіставності з фінансовою звітністю суб'єкта господарювання за попередні періоди, а також з фінансовою звітністю інших суб'єктів господарювання. Він установлює загальні вимоги щодо подання фінансової звітності, настанови щодо її структури та мінімальні вимоги щодо її змісту [5].

Якщо ж, давати визначення поняття МСФЗ більш простішою мовою, то – це докладний набір правил і принципів бухгалтерського обліку, які визначають, як установам вести фінансовий облік, які господарські операції в ньому відображати і як складати звітність. На відміну від національних стандартів бухгалтерського обліку, які суворо регламентують способи ведення та оформлення фінансової звітності, у МСФЗ описано лише принципи її складання. МСФЗ не містять чіткого плану рахунків, у них немає первинки, списку проводок або жорстких правил ведення фінансового обліку (рис. 1) У цьому і плюс МСФЗ – вони багато в чому полегшують роботу бухгалтерів, управлінців і дають змогу застосовувати стандарти по всьому світу [7]. Стандартизація МСФЗ не ставить на меті деталізувати всі процедури та механізми фінансового обліку, в багатьох випадках віддаючи перевагу довірі до професійної самостійності бухгалтерів, які при вирішенні багатьох питань мають покладатися на службове сумління та особисті професійні судження [3]. Цими принципами регламентується порядок відображення різних подій і господарських операцій в поточній фінансовій звітності установи. Їх використовують десятки країн Євросоюзу, Азії і Південної

Америки [6].

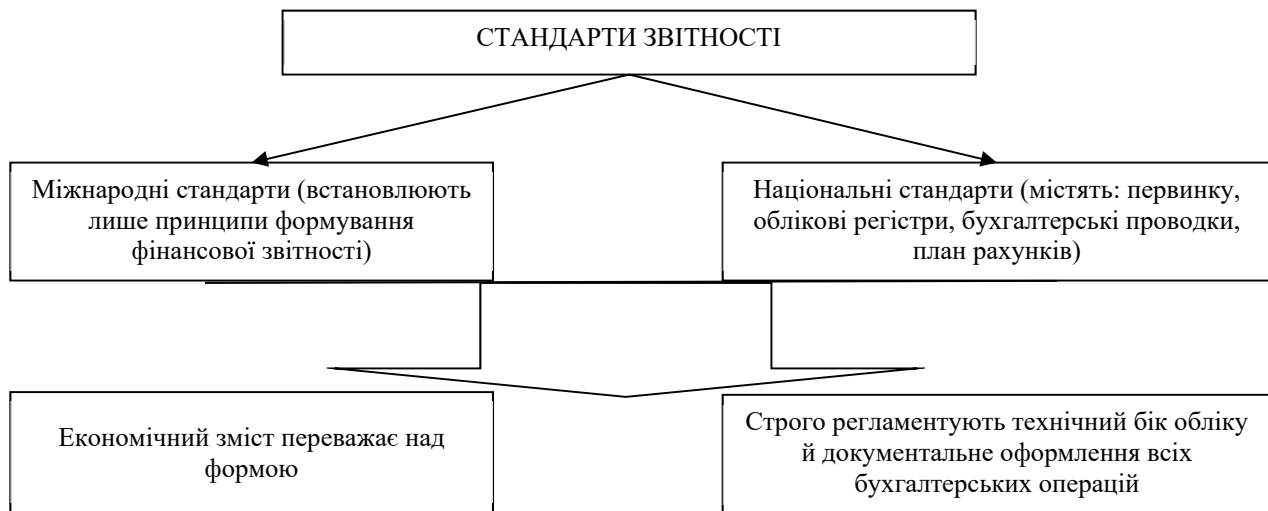

Рис. 1. Порівняння міжнародних та національних стандартів.

Джерело: сформовано авторами

Перші МСФЗ-стандарти почали використовувати ще в 1973 році. Створенням цих принципів ведення звітності займався міжнародний неурядовий комітет. До складу цієї організації увійшли представники США, Німеччини, Канади, Франції та інших держав.

До початку 90-х років міжнародні стандарти фінансової звітності (IAS) успішно використовувалися на найбільших світових ринках. Використовувати цей набір принципів для створення фінансової звітності рекомендував навіть Базельський комітет з банківського нагляду.

У 2000 році Комітет з питань МСФЗ був реорганізований, а самі стандарти перейменовані. Після цього близько 50 країн прийняли рішення про перехід на IAS і IFRS [7].

Сьогодні МСФЗ-стандарти застосовуються всесвітнім банком, фондовими біржами та різними регулюючими органами. У деяких країнах їх використовують і в якості основних вимог до ведення бухгалтерського обліку.

Кожен з цих стандартів МСФЗ в обов'язковому порядку містить:

- використовувані в даному стандарті визначення;
- зміст і роз'яснення щодо застосування;
- дату набуття чинності документа.

Підготовкою і випуском цих стандартів займається Фонд МСФЗ. Він складається з ради по МСФЗ і комітету з роз'ясненням, в яких працюють фахівці з різних держав.

Створення МСФЗ включає в себе відкриту публічну процедуру обговорення технічних аспектів та оцінювання бажаних вигод шляхом застосування декількох механізмів.

При створенні фінансової звітності за міжнародними стандартами необхідно враховувати той факт, що МСФЗ мають рекомендаційний характер. Їх основними принципами є:

- 1) метод нарахування (всі події відображаються в звітах за відповідний період незалежно від руху коштів);
- 2) принцип безперервної діяльності (мається на увазі, що підприємство продовжує свою діяльність).

Складена відповідно до принципів МСФЗ звітність повинна містити відомості про фінансове становище і сукупному доходу установи. Крім того, необхідно надати дані про зміну капіталу та рух грошових коштів [7].

Необхідно зауважити, що країни ЄС використовують МСФЗ з певними обмеженнями, з врахуванням європейського законодавства та директив щодо обліку і звітності. Директива – це тип законодавчого акту ЄС, що запроваджується через національне законодавство. Отже, якщо якась країна не запровадила вчасно відповідну директиву до національного законодавства, вона однаково має силу закону в цій країні, і її порушення може бути оскаржено в Суді Європейських Спільнот [4].

Різна фінансова та законодавча культура в кожній країні сформувала свою унікальну систему звітності. Серед країн Євросоюзу можна виділити два історичних класи системи фінансової звітності (табл. 1): англосаксонську та континентальну.

Таблиця 1.

Історичні класи системи фінансової звітності країн ЄС

Клас	Клас «А» (англо-саксонська модель)	Клас «Б» (континентальна або Європейська модель)
Для кого характерна	Для країн з розвиненим фондовим ринком (Великобританія, Нідерланди)	Для країн континентальної Європи (Німеччина, Франція, Італія)
Джерело капіталу	Потужна складова власного капіталу, широке залучення через випуск акцій	Залежність від банківського кредитування та банківського капіталу
Орієнтація звітності	На інвесторів та акціонерів	На кредиторів (банки) та податкові органи
Характеристики	Високий рівень розкриття інформації, пріоритет економічної сутності над юридичною формою, гнучкість стандартів	Суворе регулювання, пріоритет юридичної форми, консерватизм (оцінка за собівартістю, уникнення завищення прибутку)

Джерело: сформовано авторами на основі [4; 6; 7]

Також, у кожній державі ЄС діє єдиний верховний орган фінансового контролю (найчастіше-Рахункова палата або Державний аудиторський офіс). Він, як правило, має юрисдикцію над центральним урядом, державними фондами та часто і над місцевими фінансами.

В ОФК здійснюють три основні види аудиту у публічному секторі:

- фінансовий аудит-перевірка фінансової звітності та бухгалтерських процедур органів влади. Метою є з'ясувати, чи достовірно відображають фінансові звіти стан справ, чи відповідає бухгалтерський облік встановленим стандартам;
- аудит ефективності (performanceaudit) – оцінка економічності, продуктивності і результативності використання державних ресурсів. Включає аналіз програм, операцій та управлінських систем з точки зору того, чи досягнуто поставлених цілей оптимальним шляхом;
- аудит відповідності (complianceaudit) – перевірка дотримання чинного законодавства та нормативних вимог у фінансово-господарській діяльності об'єкта аудиту. Визначає, чи були витрати та рішення відповідно до законів, правил і бюджетних призначень [2].

Застосовуючи ці три типи аудиту, вищі контрольні органи ЄС охоплюють перевітками всі рівні публічних фінансів: центральний (державний бюджет), регіональний і муніципальний рівні (в країнах з децентралізованою структурою) [3]. Тобто, «принцип слідувати за грошима» (follow the money) реалізований таким чином де, якщо державні кошти витрачаються незалежно від кінцевого отримувача, контрольний орган може перевірити їх використання.

Отже, не дивлячись на спроби ЄС щодо впровадження МСФЗ та їх конвергенцію з національними стандартами, країни-члени ЄС на даний час використовують їх лише фрагментарно в межах європейського законодавства. Таким чином, як зазначає С. Голов, за межами гармонізаційних процесів в галузі бухгалтерського обліку та фінансової звітності в ЄС залишається 3/4 всіх підприємств [1].

Таким чином, міжнародні стандарти фінансової звітності є важливим інструментом гармонізації бухгалтерського обліку у глобальному масштабі. Їх впровадження забезпечує єдині підходи до формування фінансової інформації, що підвищує її якість, прозорість та порівнюваність між суб'єктами господарювання різних країн. У сфері публічного управління МСФЗ сприяють удосконаленню системи фінансового контролю, підвищенню ефективності використання державних ресурсів та посиленню підзвітності органів влади. Водночас практика застосування МСФЗ у країнах Європейського Союзу свідчить про наявність певних обмежень, пов'язаних із національними правовими системами та історичними моделями фінансової звітності. Незважаючи на це, загальною тенденцією залишається поступова конвергенція національних стандартів із МСФЗ, що сприяє інтеграції фінансових систем та підвищенню ефективності управління публічними фінансами. Таким чином, МСФЗ виступають ключовим елементом сучасної системи фінансової звітності та важливим інструментом забезпечення стабільного економічного розвитку.

References

- Holov, S.F. (2007). Bukhhalterskyi oblik v Ukraini: analiz stanu ta perspektyv rozvytku [Accounting in Ukraine: analysis of the state and development prospects]. Kyiv: Tsentru uchbovoi literatury [in Ukrainian].
- Dikan, LV., Kozhushko, O.V., & Liadova, Yu.O. (2016). Derzhavnyi audyt [State audit]. Kharkiv: KhNEU im. S.Kuznetsia. Retrieved from: <https://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14609/1/2016-%d0%94%d1%96%d0%ba%d0%b0%d0%bd%d1%8c%20%d0%9b%20%d0%92%2c%20%d0%9a%d0%be%d0%b6%d1%83%d1%88%d0%ba%d0%be%20%d0%9e%20%d0%92%2c%20%d0%9b%d1%8f%d0%b4%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%ac%20%d0%9e.pdf> [in Ukrainian].
- Zamkova, I., & Nadtochii, N. (2023). Vyshchi orhany finansovoho kontroliu u zabezpechenni prozorosti ta pidzvitnosti ustanov derzhavnoho sektoru krain YeS [Supreme financial control bodies in ensuring transparency and accountability of public sector institutions of EU countries]. *Suchasna ekonomika – Modern Economics*, (Vol. 42), 1, (pp. 47-51). Retrieved [47]

- from: https://modecon.mnau.edu.ua/?sdm_process_download=1&download_id=18806. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-07) [in Ukrainian].
4. Marenych, T.H. (2016). Transponuvannia vymoh Dyrektyvy YeS № 2013/34/IeS do natsionalnoho zakonodavstva Ukrainy [Transposition of the requirements of EU Directive No. 2013/34/EU into the national legislation of Ukraine]. *Naukovyi zhurnal Biznes Inform – Scientific journal Business Inform*, 6, (pp. 166-174). Retrieved from: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-6_0-pages-166_174.pdf [in Ukrainian].
5. Mizhnarodnyi standart bukhgalterskoho obliku 1 (MSBO 1) [International Accounting Standard 1 (IAS 1)]. (2012). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text [in Ukrainian].
6. Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnosti v Ukraini: vyznachennia, standarty i pryntsypy MSFZ [International Financial Reporting Standards in Ukraine: definitions, standards and principles of IFRS]. (n.d.). *kamala-soft.com*. Retrieved from: <https://kamala-soft.com/uk/blog/mezhdunarodnye-standarty-financevoy-otchetnosti-v-ukraine/> [in Ukrainian].
7. Nesterenko, K. (2024). Shcho take MSFZ (IFRS)? [What are IFRS?]. *finacademy.net*. Retrieved from: <https://finacademy.net/ua/materials/article/chto-takoe-msfo> [in Ukrainian].

DOI 10.34132/mspc2026.03.13.08

Viktoriia Andriiash
Anastasiia Stovbova

CONCEPTS, PRINCIPLES AND SIGNIFICANCE OF INTERNATIONAL AND EUROPEAN FINANCIAL REPORTING STANDARDS IN THE SPHERE OF PUBLIC ADMINISTRATION

The theses consider the essence, principles and significance of International Financial Reporting Standards (IFRS) and their role in the public administration system in the context of European integration. The historical background of the formation of IFRS, their main characteristics and differences from national accounting standards are analyzed. Particular attention is paid to the impact of international standardization of financial reporting on increasing transparency, comparability and efficiency of public finance management. The features of the application of IFRS in the countries of the European Union are also studied, taking into account national legal systems and the role of supreme financial control bodies. It is determined that the implementation of IFRS contributes to the harmonization of accounting practices, however, in the EU their application remains partially limited due to legal and economic differences between states.

Keywords: international financial reporting standards, IFRS, public administration, financial reporting, accounting, European standards, harmonization, audit, public finances, transparency.

Відомості про авторів / Information about the authors

Вікторія Андріяш, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Юридичного факультету, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: andriyash_v2017@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5294-7456>.

Viktoriia Andriiash, Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Management and Administration, Faculty of Law, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: andriyash_v2017@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5294-7456>.

Анастасія Стовбова, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри публічного управління та адміністрування, Юридичного факультету, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: nastyastovbova@gmail.com.

Anastasiia Stovbova, Applicant for the Second (Master's) Level of Higher Education at the Department of Public Administration, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: nastyastovbova@gmail.com.